

VITEN, TRO OG OVERTRO

Troverdige forklaringer på alle ting

Da jeg studerte utenfor Paris, så jeg et *astrolabium* som arabere har utviklet. Dette kommer nok til å spre seg, siden det er så nyttig å kunne beregne hvor man er under sjøfart.

Di lever i en tid med mange nyvinninger. Noen av dem kan gjøre hverdagslivet lettere, men mange er for kostbare for folk flest.

I utlandet har man lenge utviklet mekaniske klokker. Etter forbilder østfra har man tatt i bruk astrolabier og bonsoler som har vist seg så nyttige på sjøfart. Jordbruket tar også etter hvert i bruk nye metoder, som ikke minst spres gjennom klostrene.

VITEN, TRO OG OVERTRO

Selv om Kirkens folk ikke skal bidra til noe som fører til blodutgytelse, så jeg en dag i St. Denis at det var tegnet et nesten fullstendig kart over blodårene i et menneske, men fremdeles vet vi ikke hvorfor blodet er i bevegelse. Biskop Grosseteste har utviklet matematikken og en ny måte å undersøke naturfenomener på gjennom eksperimenter, og han har skrevet om astronomi. Hans elev fransiskaneren Roger Bacon utviklet et forstørrelsesglass og eksperimenterte med briller.

Verdensbildet utvider seg stadig: Marco Polo dro helt til Kina før han døde 1323. Det er kommet innseilingskart til mange havner, men fremdeles lages symbolske kart med Jerusalem midt i verden: Vår Herre ble jo pint og drept der det er like langt til de fjerneste stedene budskapet skulle nå.

Det er mange eksempler på at de nye universitetene har tatt over betydningen som klostrene tidligere hadde i undervisning. Men samtidig er det påfallende at mange innsikter fremdeles kommer oftere fra klosterbrødre enn fra de nye studiestedene som har vokst frem.

På katedralskolen legger vi vekt på å vise hvordan Skriften gir svar på mange viktige ting, og særlig ivrig bør man studere Det nye testamente. Matteus starter med Jesu lange stamtavle, og blir fremstilt som et menneske. Markus avbildes som en løve – det sterkeste av alle dyr – fordi han legger slik vekt på Guds allmakt heller enn hans lidelse. Lukas forteller mer enn de andre evangelistene om Kristi lidelse, og derfor blir han skildret som offerdyret okse. Johannes er opptatt av Jesu guddommelighet og starter med hans liv i himmelen, derfor blir han fremstilt som en ørn.

Dette er Thomas Aquinas' dag i kirkeåret, og denne dominikaneren har kanskje mer enn noen bidratt til en forståelse av forholdet mellom ulike typer kunnskap og mellom tro og viten. Det er nok ikke mange av hans bøker i Norge, men impulsene har kommet. Det grunnleggende hos ham er hvordan mennesket skal bruke sine evner så langt de rekker – og hvordan Guds nåde så kommer og gjør naturen fullkommen.

VITEN, TRO OG OVERTRO

Men grensen mellom tro og overtro er flytende, og i det daglige støter man ofte på meninger som mangler bevis. Kirken legger vekt på at de tre vise menn i Lukasevangeliet representerer all verdens folkeslag, men mange sier også at å nevne deres navn som en trylleformular beskytter mot epilepsi. Ikke sjelden må vi gripe tak i noen som vil ta med hjem voks fra lysene på kyndelsmesse eller belegg de skraper fra kirkeklokkene.

Etter min mening kan det ikke være riktig at ønsker og bønner som formuleres mens det skjer et stjerneskudd, skal gå i oppfyllelse. Det kan jo heller ikke stemme at om man har en mynt som en konge har tatt på, beskyttes man mot lungesott.

Men det er mange ting som ikke kan bevises. Hildegard av Bingen sier i sin *Physica* at basilisken er den farligste av alle dyr, og at særlig dens pust må unngås. Enhjørninger er det heller ikke så mange som har sett, og de kan bare fanges av en jomfru. Leveren deres er et middel mot spedalskhet, og sko laget av skinnet motvirker pest. Hun (og mange andre) mener også at fuglen som kalles Phoenix, dør, men den oppstår fra asken, og derfor er den et Kristussymbol

DAGENS OPPSKRIFTER: KOKT HØNE

Man trenger en stor kylling eller liten høne, svinefett, hvitvin, pepper og salt.

Kok fuglekjøttet en stund og ta gryten av varmen. La dette avkjøles og fjern skinnet. Stek kjøttet i svinefettet, som tilsettes vin og salt og pepper. Server varm når vinen er fordampet.